

Влияние на средствата на физическото възпитание върху общата и фина двигателна дейност на деца от предучилищна възраст

Снежина Дамянова, Теодора Симеонова, Надежда Йорданова

Skillful combination of activities with exercise and sports and games appear preparatory stimulating factor for development of general motor / main / opportunities and fine / micro / movement of the hands of children of school age that are important for locomotor activity with other activities and in everyday life.

Keywords: motor actions, common and fine motor activity, preschool

ВЪВЕДЕНИЕ

Двигателната дейност на човека е социално детерминирана. Поради това при децата от предучилищна възраст тя се разглежда, като сложна форма на поведение, зависи от многообразните фактори на външната среда и отразява възрастовите особености на детския организъм.

Тя е начин за реагиране на измененията на средата, стимулира цялостното развитие на детската личност, определя нейната социална насоченост и адаптивност.[3]

Съзнателните и целенасочени двигателни действия се отразяват благотворно върху цялостното развитие на детето, усъвършенстват се функциите на организма, способства се приспособяването към условията на средата.

Със средствата на физическото възпитание и спорта в условията на детската градина се постига целенасочено влияние върху морфологичното, функционалното и психическото развитие на детето. Тези изменения са във връзка и зависимост с развитието на познавателната, емоционално-волева, социално-нравствена и мутивационна сфери. Разнообразието от двигателни задачи, възрастово ориентирани предизвиква физическа, варбална и умствена активност, необходима за постигане на осъзнат резултат. Важно е да се разкрият всички възможности на двигателната дейност, като намерят условия и пътища за реализацията им в социалния живот на детето. Това може да се постигне чрез максимално плезен ефект от всички форми на организация и оптимизация на двигателната дейност.[1]

ИЗЛОЖЕНИЕ

В периода от 3 до 7 годишна възраст протича цялостно развитие на детския организъм в това число и двигателната му функция и активност. Изучавайки динамиката на този процес много автори са открили зависимост между формирането на движенията и усъвършенстването на регулацията на мускулния тонус. Детето овладява локомоторни движения, но пълна координация на двигателните актове в тази възраст няма. Именно предучилищният период се явява една от най-активните фази в развитието на моториката, в която протича бързо усъвършенстване на основните локомоторни движения и овладяване на първите двигателни комбинации. Усъвършенстването на ходенето, бягането, скачането, хвърлянето и други до голяма степен се определя от регулиращата роля на нервната система, от друга страна нормалното протичане на нервните процеси се благоприятства от физическите упражнения.[2,4]

Началният етап на овладяване на движенията за малкото дете се характеризира с ирадиацията на процесите на възбуждане и задържане. Ирадиацията на нервните импулси в мозъчната кора се обяснява с несъвършенството на здръжните функции което затруднява изработката на високо координирани движения у децата от предучилищна възраст. При изучаването на различни движения децата проявяват слаба координация, хаотични са и се отличават със значително мускулно напрежение. Под влияние на многократни

повторения ненужните движения постепенно отпадат, разучаваното движение се усъвършенства и става по-координирано и в изпълнението му участват само нужните групи мускули.

Значителна част от нарушенията на телесната стойка у децата носят чисто функционален характер и една от причините е слабостта на мускулите. Това налага основните средства за физическа подготовка да бъдат насочени към оптимално развитие и укрепване на мускулната система на детския организъм.

Ставно-свързочната система на растящия организъм също има важна роля за нормалната функция на опорно-двигателния апарат. С нарастване на двигателната активност на децата се формират ставните повърхности, разширява се амплитудата на движението на всички стави и преустройване на ставния хрущял. Трябва да се подчертае, че развитието и усъвършенстването на опорно-двигателния апарат и мускулната система се повлияват от двигателната активност на децата и рационалното използване на разнообразни и дозирани физически упражнения, спортни и подвижни игри.[5,6]

Възможността волево да регулират своите движенията е най-същественният показател за общото физическо развитие и в частност на фината моторика на децата от предучилищна възраст. Много от извършваните действия се контролират от съзнанието при което детето ги подбира, организира, регулирайки тяхната сила, контролира и съгласува.

Литературното проучване разкри, че твърде недостатъчно е разработен проблема за връзката между общата и фина двигателна активност.

Това позволи да формулираме за хипотеза схващането, че заниманията с физически упражнения и игри, оптимално съчетани, могат да се явят, като стимулиращ фактор за развитие на общите двигателни /основни/ възможности и фините /микро/ движения на ръцете, които са от значение за двигателната дейност при други занимания и в ежедневието.

Поставихме си за цел да разкрием състоянието на фината моторика на децата от трета възрастова група и възможността за нейното оптимизирано развитие.

За постигането на тази цел през учебната 2007-2008 година набелязахме следните задачи:

1. Да проучим наличните литературните източници и периодичен печат.
2. Да потърсим и приложим по-ефективни форми и средства на физическо възпитание и спорт за въздействие върху развитието на общата и фина моторика на деца от предучилищна възраст.
3. Да установим физическата дееспособност на деца от трета възрастова група в ЦДГ №43 „Синчец“- гр. Варна, с приоритетна насока двигателна координация /ловкост/.
4. Да разкрием динамиката на общата и фина моторика на децата.
5. Въз основа на анализа на получените резултати да направим препоръки за практиката.

Втората задача осъществихме като приложихме засилен ежедневен двигателен режим с преобладаващи занимания с физически упражнения и игри на открито. Утринната гимнастика задължително провеждахме навън, с изключение на дъждовните дни. Ежедневните подвижни игри съчетахме със специфични игри със пръсти, наблегнахме на игри с топка, упражненията за ловкост и развитие на общата координация. Двигателните качества сила и издръжливост на горни и долни крайници развивахме в кръгови занимания по физическа култура.

Проучването насочихме към изследване спецификата на психомоторната дейност на деца в условията на детската градина, нейните структурни елементи и взаимозависимости от психофизическата им годност.

Участниците в изследването бяха тествани в края на месец октомври за първата част от експеримента и в края на месец май за втората половина на

изследването. В този период с децата беше проведен комплексен експеримент за установяване на общата и фина двигателна активност. Беше приложена тестова батерия:

- спортно-падегогически тестове
  - хвърляне на малка плътна топка в цел/Т1/, скок дължина от място с два крака/Т2/;
- тест за изследване бързината на нервните процеси
  - тепинг тест/Т3/;
- тестове за определяне на фината моторика
  - събиране на разпилени клечки с палец и показалец на удобната ръка/Т4/, докосване с палеца последователно върховете на пръстите на същата ръка/Т5/ и грешки допускане при този тест/Т6/;
- тестове за определяне нивото на общата координация на движенията
  - дрибъл с топка на място/Т7/, по права линия/Т8/ и между стойки/Т9/.

Резултатите от изследването обработихме и подложихме на вариационен и корелационен анализ.

Статистическите параметри получени при тест 1 и 2 са възходящи.

Независимо, че върху постиженията оказва влияние мускулната маса, направдането на възрастта имаме основание да приемем, че констатирания прираст е главно резултат от приложените в ежедневно работата с децата през този период на засилена спортно-подготвителна дейност, упражнения и игри с повишен обем и интензивност.

По втората задача, която си бяхме поставили да установим общата и фина моторика на децата и нейната динамика – тест 7, 8 и 9 установихме, че по-голяма част от децата могат да изпълняват отделните елементи правилно, но включени в комплекс от движения и при по-бързо темпо се нарушава координацията между крака и ръце.

За да определим динамиката на фината моторика приложихме тестове, измержващи способността за умели движения на пръстите при бързо манипулиране с малки предмети. Изпълнението на тези движения изисква проявление на качествата бързина и ловкост. Избягването на излишното напрежение и свободното изпълнение на тези двигателни операции са предпоставка за проява на допълнителни резерви за ефективизиране на учебния процес.

В таблица 1 са обобщени данните отпроведените тестове в началото и края на изследването.

Таблица 1

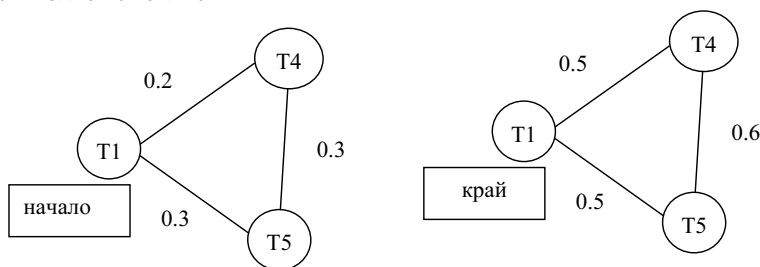
тест	n	X ₁	X ₂	S ₁	S ₂	V ₁ %	V ₂ %	R ₁	R ₂
1	24	3.5	3.9	1.6	1.7	45.6	43.8	1-7	1-7
2	24	104.3	106.9	20.7	20.2	19.9	19.8	65-137	70-137
3	24	132.0	133.4	17.4	16.9	13.4	12.7	93-182	98-185
4	24	23.0	24.4	3.0	3.3	13.2	13.6	18-30	19-30
5	24	10.4	11.0	1.5	1.3	14.6	11.8	8-14	9-14
6	24	2.5	1.5	0.8	0.7	32.8	48.2	1-4	0-3

В средните стойности за тест 4 – събиране на разпилени клечки с палец и показателя на удобната ръка попадат 25% от децата събрали по 23 броя клечки, над средната стойност са 29% от децата, 46% от децата са под средната стойност за началото на изследването. В края на експеримента вече 54% от децата или тринадесет от наблюдаваните случаи дават постижения над средните стойности, които като процент е значително по-висок.

При тест 5 за установяване на фината моторика – докосване с палеца на едната ръка върховете на пръстите на същата ръка децата показаха различни възможности на изпълнение на двигателните действия. Средната стойност в началото на експеримента x_1 – 10.4 пъти при коефициент на вариация V_1 – 14.6% показва, че седем от наблюдаваните случаи или 29% от децата могат добре да изпълняват движенията, а шест от децата или 25% не се справят добре с манипулативните действия и единадесет от случаите или 46% от децата са с постижения над средното ниво.

Броят на допуснатите грешки в началото на изследването е $x_1-2.5$ грешки, при коефициент на вариация V_1 – 32.8% показващ разнородните възможности на състава на групата .

В края на изследването средната стойност x_2 -11.0 пъти, при което осем от наблюдаваните случаи или 33% от децата могат добре да изпълняват тези манипулация, а над следното ниво са 41% от децата в групата. От тези данни се вижда, че броят на грешките допуснати при изпълнението на тази манипулация значително намаляват.

Данните са статистически достоверни и илюстрират положителното влияние на средствата на физическо възпитание и спорт, най-желаните от децата игри с топка и естествено-приложните движения хвърляне, носене, застъпени в програмното съдържание по физическа култура в детската градина.

Направените корелационни модели ни дават допълнителна светлина за взаимовръзката между показателя хвърляне на малка плътна топка в цел, събиране на разпилени клечки само с палец и показалец и последователно докосване с палеца върховете на пръстите в началото на експеримента, сравнени с тези от края на изследването.

В началото на експеримента намираме умерени корелационни коефициенти между тестовете характеризиращи координационните способности на горните крайници и тестове за фина моториката на движенията.

В края на изследването корелационния коефициент между тези три показателя вече е в границите на значителна взаимозависимост.

Можем да приемем съждението, че заниманията с физически упражнения и подвижни игри въздействат положително и подобряват изследваните показатели.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Състоянието на физическата дееспособност и нейната динамика разкрива, че съответствана на държавните образователни стандарти и изисквания за предучилищна възраст. На относително високо равнище са развити двигателните качества бързина и сила, които са лимитиращи по отношение възможностите на децата да извършват фини движения с ръцете при различните занимания / целенасочено обучение/ и в ежедневиия бит.

Независимо от доброто състояние на общите моторни способности и нивото на посочените двигателни качества, координационни способности на мускулните групи

на ръката – главно предмишница, при фини движения се развиват забавено. Това се обяснява със спецификата на нервната дейност и все още ограничените възможности за точност на задръжните мускулни усилия. По-добри способности при деца от трета възрастова група се наблюдават при извършване на единични и опростени двигателни действия. Включени в комплекс от движения и при по-бързо темпо се нарушава координацията между крака и ръце.

Освен специалните физически упражнения, положително въздействие върху способностите на децата да извършват фини движения оказват преди всичко спортно-подготвителните игри и упражнения. Това налага увеличение обема им в целодневната организация на режима в условията детската градина и насищане живота на децата с желани, атрактивни и нетрадиционни физкултури игри и упражнения.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Алексиев, Р. Двигателната дейност в детската градина – Шумен, 2006;
[2] Анохин, П. Методика на вариативното обучение в двигателни умения и навици, Сп. „Въпроси на физическата култура „ 1986, №9;
[3] Аврамова, С. П. Буюклиев Моторика на децата от предучилищна възраст. Ст. Загора, 1987г.;
[4] Банова, В. Детето от 3 до 6 години. Ръководство за изследване на детето. – С., 2000;
[5] Буюклиев, П. Подвижните игри в детската градина – С., М и Ф, 1992г.;
[6] Любомирски, А. Теория и методика на физическото възпитание, В. Търново, 1990г.

Докладът е отпечатан по проект № 5248, договор № РД – 248/ 11. 03. 2009 г.

За контакти:

Снежина Дамянова Дамянова - учител ЦДГ „Синец“ №43 – гр.Варна,
zaek_snegina1968@abv.bg

Доц. дпн Надежда Георгиева Йорданова, Катедра “Теория и методика на физическото възпитание и спорт”, ШУ” Еп. К. Преславски” – гр. Шумен,
nada58@abv.bg

старши преподавател Теодора Николаева Симеонова, Катедра “Теория и методика на физическото възпитание и спорт”, ШУ” Еп. К. Преславски” – гр. Шумен,
biala_roza2000@abv.bg

Докладът е рецензиран.